

UNIVERSUL LITERAR

PREȚUL ABONAMENTULUI în țară: pe un an 100 lei. În străinătate pe un an 200 lei.

O catastrofă aeriană

Cel mai mare dirijabil militar american P. C. 40, a fost distrus din cauza exploziei premature a unei bombe, în timpul unor exerciții la Newport (Virginia).

ARTA DE A SCRIE

Oricine poate să scrie în măsura puterilor sale intelectuale.

Darul de a scrie nu e numai ușurința de a exprima ceia ce simți, gândesti sau vezi, ci și dexteritatea de a deosebi detaliul și de a le clasa, de a le sistematiza și de a le sintetiza. Astfel, materialul brut de impresii și reflecții, trecut prin laboratorul fanteziei și al inteligenței, se transformă în fraze, se înșiră în idei, se încheagă în mod definitiv în gânduri și decurge în simțuri. Acest proces constituie calități intelectuale superioare. O condiție prealabilă este alegerea subiectului pe care urmează să-l tratezi.

Arta de a scrie devine meșteșugul compoziției, precizunea analizei intrinsece și știința aranjării frazelor. Ca să excelezi în arta scrierii îți trebuie un efort continuu.

A avea darul gășirii detaliilor, analiza disecării întregului și sinteza contopirii amănuntelor într'un tot artistic, adică simetric, ritmic și armonios, constă în ceia ce se numește talent. El e înăscut, dar se perfecționează prin muncă fără preget și atinge maximul lui în creațiunea operei printr'o cultură sistematică și solidă.

Citirea cărților bune ne instruește, ne arată drumul pe care au pornit și alții, ne dă posibilitatea de a face un paralelism între ceia ce am scris noi și alții, ne învață să facem auto-critică, ne îmbogățește cunoștințele și ne activează facultățile intelectuale.

Oglinda în care se reflectă și se valorifică talentul și proporția lui e stilul, care este expresiunea desăvârșită (forma artistică), intruparea materială a ideilor și a sentimentelor noastre.

Stilul nu e numai forma, ci și fondul însuși. Stilul se deosebete de la

om la om și oglindește temperamentul, predilecțiile, simțirea și gândirea.

Originalitatea stilului constă în modul de a te exprima deosebit și de a spune frumos și altfel de cât alții ceia ce simțim sau gândim.

Stilul trebuie să fie clar, concis, propriu, armonios și să ia cadența sentimentului pe care-l exprimă sau să devie limpede ca ideia ce-o intrupează. Trebuie să scriim mai bine și mai frumos de cum vorbim obișnuit.

Trebuie să exprimăm, cu simplitate și într'o formă concentrată, multe fapte, gânduri și impresii în cât mai puține vorbe.

Origina artei de a scrie este în dragostea de adevăr, în setea de viață și dorința de a observa, de a ști și de a exprima totul în formele estetice.

Nu mai pornind de la realitate și ridicând-o pe aceasta la nivelul artei prin selecțiunea detaliilor și prin inobilarea ansamblului facem literatură adevărată. Frumosul și realismul e baza eternă a literaturii și a artei în genere.

Dragostea de realitate și frumos, patima noastră de a face mai bună viața, ne dă aripele inspirației și sub forța ei magică scriim, pictăm, compunem sau construim.

Opera de artă este nu numai produsul talentului care ne redă în mod special ceia ce vede și simte artistul în mediul său, ci e și o manifestare intensă a realității, o înfrumusețare a acesteia și o vastă înăvuiere de cunoștințe.

Scriitorul nu este numai un producător de fraze frumoase, ci și un educator sufletesc și un învățător de tot ce-i nou, bine și frumos.

G. Niculescu-Varone

O zi la țară

La țară oamenii cer pământului rojul muncii lor, ei îl muncesc il în-sămânțează și așteaptă.

Este ceva contemplativ în viața de la țară, privești cerul, privești pământul și aștepti îngrijorat rodul lui. Știi că puterea ta este mărginită, că după ce ai lucrat, o forță creatoare superioară voinței și puterii omului va complecta opera.

La oraș munca este din contră creată numai din priceperea și energia omului. Cerul nu mai joacă nici un rol totul depinde de înfrigurarea minții omenești, de energia luptei, de îndărjirea apărării, este lupta celui tare care înghite pe cel slab.

De la răsărit la amurg viața la

oraș înfrigurată, gălăgioasă, aprigă cuprinsă într'o atmosferă înăbușitoare nesățioasă, copleșește puterea vitală surexcitând pe cea nervoasă, puterea creatoare a creierului se desvoltă în detrimentul celei fizice.

Costel sbuciumat de pasiuni violente, muncit de nevoile vieții, era bătrân la douăzeci și patru de ani. Preocupările, cheltueala nesocotită a puterilor, fie în muncă, fie în desfătărilor care se oferă tinerilor de la oraș, puseseră o mască bătrânicioasă pe fața lui. El nu credea în posibilitatea unei vieți liniștite, nu credea că poate sufletul să se dilate în mângăerea unei raze de soare, la răsul auriu al unei clăi de pae strălucitoare,

la florile care vorbesc cu vântul pe câmp, la mirosul fanului cosit.

Nu credea că ochiul perdut în zare verde sau galbenă a câmpului va putea călători departe, departe, până s'o isbi de cerul argintat.

Nu credea că'n văzduh este o muzică a naturii mai armonioasă decât muzicele gălăgioase și chiuitoare din localurile de plăceri.

Că sunt femeii care au o inimă simțitoare în piept, în loc de un ceasornic ca păpușile, pentru care suferise adesea ori.

Costel venise la țară, la prietenul său Radu să se distreze cu vânătoarea. Cu figura trasă și palidă ca de ceară, sta pe balconul casei de unde vedea departe peste păduricea în dosul căreia era baltă, de unde nădăduia să vâneze rațe. Cerul plumbur începea să se îmbujoreze, nu răsărise încă soarele, era un fel de ceață care învălăua pământul ca într'o vată umedă. Pășările treceau vioae ciripind deasupra capului său, vacile mugeau pornind la câmp, și viteii închiși în grajduri le răspundeau plângător. Coșii cutcurigau, curcanii cloncăneau, și păsările din ograda se ntreceau care de care să facă o gălăgie veselă.

Tot și toate se deșteptau în brațele naturii vecinic tânără, și Costel se simțea bătrân la douăzeci și patru de ani! Crezuse că a văzut tot, că a gustat din toate voluptățile, din toate decepțiile!

Ce lo, joc în vale, la marginea pădurei stă Sultana: subțire, mlădioasă, cu fața oacheșe, cu ochii asemenea cărbu ilor umbriți de gene lungi, cu buzele roșii care ascund dinții albi ca de porțelan: Sultana cântă un cântec blând, târănat, duios și monoton. Pare că vrea să deștepte natura în cântecul i molatic și dragăstos ca o mamă care și deșteaptă copilul în vraja cuvintelor mângăetoare.

Vocea tânără, caldă, fermecătoare face pe Costel să asculte: pricepe că este leit motivul al cărui acompaniament îl complectau vocile viețuitoarelor pământului care răsuna în juru-i, și toate cântau viața, viața tânără, scânteeătoare, putere nemuritoare! Și totul tindea să soarbă acea rază de soare care colo departe sus, tot mai sus, se'nalță datătoare de viață, de dragoste creatoare...

Costel simți pe obrajii lui palizi raza aurie a soarelui care-î rumenea fața, și o luminiță se strecură în inima lui întunecată, și un cântec din copilărie îi răsări pe buze:

*Dorul meu e numai dor
Nu'l pot spune tuturilor*

Inima i se umflă într'un ofrat, și se simți mai ușor, mai vesel.

I se pără că vede departe, în viitor ceva care nu mai era mărginit de

zidurile oraşului, nu mai era sugrumat în atmosfera năbuşitoare a odăilor de orgii!

Căinele de vânătoare care se bucura în juru-i îl readuse la realitate. Işi svârli puşca pe umăr şi plecă.

Radu prietenul său, vesel, sănătos, îi povestea întâmplări din nenumăratele lui vânători.

Era pasionat de acest sport şi iarna nu se da înlături ca să se ducă să vâneze lupii care veneau până în ogradă.

Rătăceau pe câmp în mirezmele care le răspândeau pe pământul ud de rouă. Plămâni aspirau acol aer cu parfum de grâu copt, de fân cosit. Costel umblă într-o livadă cu clăi mititele de fân proaspăt, un roi de fluturi albaştrii se ridică de pe o clae şi fălăie uşor în juru-i: parcă ar fi sufletul florilor cosite şi moarte în frăgezimea lor.

La marginea pădurei se'nalţă un stol de vrăbii, gălăgioase şi vioae care zboară cu un foşnet de mătase. Pe marginea bălţii Costel impuşcă o raţă: ea cade greoaie la pământ dându-şi sufletul într'un măcăit răguşit...

Obosiţi, infierbântaţi, se întorc tinerii acasă în amurg.

Costel este obosit, dar este osteneala trupului; mintea mai ageră mai înviorată concepe idei mai puternice, mai creatoare.

Se trânteste pe pat şi surăde: cântecul Sultanei, fluturii de pe fân, ciripitul păsărilor, totul trăeşte în mintea lui, fără aparente mincinoase, vibrează de o viaţă spontană, ca izvorul limpede care porneşte la vale scântecelor şi rece, liniştitorul insectelor!

Şi el este insetat de o viaţă nouă care să se scurgă fără sbucium, fără pasiuni brutale şi mincinoase.

Toate senzaţiile artificiale, forţate, provocate de istovirile puterilor sufleteşti şi sleirii puterii fizice, toate acele senzaţii factice, bolnăvicioase, unde nu află decât golul inimei, şi greaţa simţurilor îl scârbesc se simte ca un copil, singur fără călăuză, părăsit. Doreşte un suflet duios care să-i vorbească de dragoste, şi un somn uşor, sus pe claea de fân, cu fluturii albaştrii care să fălăie în juru-i... Inchide ochii încet şi adoarme, aluneându-i lin pe buze, cuvintele nemuritoare ale lui Depăreţeanu:

*Locuinţa mea de vară
e la fară
Eu acolo vreau să mor
Beat de soare...*

Eufrosina Pallă

SCRISOARE

*Iubita mea, merg singur azi pe drumul
Durerilor ce nu le-ai dat crezare;
Mor roze sărutate, pe cărare
De toamna care le-a sorbit parfumul
Celei din urmă jertfe de împăcare.*

*Te-aşteaptă-acum ca şi-altă dată toate
Gândirile-mi stăpână să te fii,
Ca şi fatalitatea ce n'o ştii
De ti o aduce un sicriu, sau poate,
Acelaşi nenoroc din anii pustii!*

*Dar nu mai vii. Te-ai dus de mult să'ngropi
Iubirea ce-astăzi mă apasă greu...
Pe arunul care duce printre plopi
De-atunci în noapte rătăcesc mereu
Să-mi cat mormântul sufletului meu!*

Vasile I. Popescu-Toşoloveni

Din trecutul Basarabiei

O mânăstire la Ismail de pe timpurile lui Brâncoveanu

Într'un alt articol am vorbit în general de bisericile din Basarabia care au fost transformate de către turci în moschee şi apoi din nou refăcute în biserici şi fâgăduisem să vorbesc de fiecare din ele a parte, luând în vedere însemnătatea lor istorică.

Vom vorbi în cele ce urmează de biserica *Inălţarea Sfintei Cruci din Ismail*.

Aşezată numai la 15 metri depărtare de malul Dunărei şi în interiorul fostei cetăţi a Ismailului, biserica *Inălţarea Sfintei Cruci* domină prin înălţimea ei, căci are două etaje: toată valea Dunărei ce se întinde dincolo de malul dobrogean al ei. Din partea dobrogeană ea se vede foarte frumos şi pare că iese din însăşi apele Dunărei.

O înfăţişare specială îi dă hrumului intrarea păstrată încă din timpul turcilor şi care este susţinută de 4 coloane de marmură frumos lucrate şi având în crustări artistice atât din partea de sus cât şi la cea de jos a coloanelor.

Intrarea aceasta a servit moscheii, căci când ea s'a trans-

format în urmă, în biserică, s'a făcut în pereţele din partea de apus a bisericii o altă intrare. În faţa acestei uşi şi în dreptul peretelui din spre răsărit s'a ridicat altarul, iar în pereţele dinspre miază se vede o adâncitură ovală, care este o „nişă“ în care se aşeza coranul. Nişa aceasta are ornamentaţii în stil turcesc şi era socotită ca locul cel mai sfânt din biserică, ea ţinea locul altarului din biserică creştină. În prezent în această nişă este aşezată icoana *Măicii Domnului cu Mântuitorul în braţe* şi cu doi îngeri de amândouă părţile.

Interesantă este şi înscricţia care a rămas neatinsă şi acum şi care se găseşte pe pereţele de la răsărit. Ea însemnează: *Credinţa este o instituţie a lui Dumnezeu cum sunt şi sărbătorile tot ale Lui (VE FAI EMIR ULAH VE IDI LEHA)*.

Pe lângă biserică există şi o mânăstire instituită ulterior, când la Ismail s'a făcut episcopie. Dar mânăstirea a existat şi înainte de transformarea bisericii ei în moschee, după cum au existat atunci şi alte două bise-

rici și anume *Biserica Adormirii Maicei Domnului și a Sf. Nicolae*. Mănăstirea chiar purtase numele bisericii Adormirii Maicei Domnului și fusese fondată de Constantin Brâncoveanu înainte de 1714.

Din lucrarea d-lui I. N. Halippa, „*Lucrările Comisiunii savante basarabene*”, se vede că această biserică încă în 1810 „era bogată în cărți moldovenești și grecești” și făcea parte mănăstirea cu același nume.

Biserica Sf. Nicolae a existat și ea pe timpul când existase mănăstirea și tot de la d. I. N. Halippa aflăm „că a fost fondată în secolul al XV-lea de către călugării Sfântului Munte și aparținea mănăstirii Caracal din Afon. Când în vremea sultanului Selim mănăstirea această a fost confiscată de Mustafa Celiabi, domnița Moldovei Ruxandra, soția Vovodului Alexandru a dăruit 36.000 de lei mănăstirii Caracal din Afon ca s'o rescumpere dela turci. Mănăstirea a fost rescumpărată și în 1641 prin o gramată a patriarhului Ioanichie mănăstirea și-a dobândit toate drepturile. Din această gramată se vede că biserica Sf. Nicolae încă de pe atunci căzuse în ruină.

Despre ea vorbește și episcopul Arsenie Stadruzki moldovean basarabean de origină, în lucrarea sa „*Cercetări și monografii referitoare la Biserica Moldovei, 1904*” și arată că la această mănăstire avea reședința mitropolitului Proilavului care administra toate bisericile din raiana turcească pe Dunăre. După cum am spus, mai târziu făcându-se o episcopie la Ismail în 1852 se reînființează mănăstirea și se reconstruește la locul vechei biserici a Sf. Nicolae, biserica de azi.

Ea funcționează și astăzi și de când la Ismail s'a stabilit episcopul Cetății Albe ea este și reședința episcopului eparhiei Basarabiei de jos.

Ismailul are prin această mănăstire și prin biserica Înălțării Sfinte Cruci dovezi temeinice de drepturile României asupra acestui colț de pământ și călătorul care vrea să cunoască urmele trecutului românesc în Basarabia nu trebuie să treacă prin Ismail fără să nu viziteze locurile scumpe prin amintirile lor, de care am vorbit mai sus.

Dr. I. Duscian

La Rochefoucauld

Maxime despre femei

Severitatea femeilor este o împodobire și o spoială care ajută frumuseții lor. Este o atracție fină, delicată și o indulgență ascunsă.

Există puține femei, al căror merit durează mai mult decât frumusețea.

În primele pasiuni, femeile iubesc amantul și în altele ele iubesc iubirea.

Flaubert și opera de artă

I

Nu năzuim să cercetăm aici relațiile între teoriile estetice și arta lui Flaubert; nu încercăm nici a expune o cercetare critică asupra producției literare aceluia care a scris „*Madame Bovary*” și „*Salambo*”. Un simplu caz fiziologic numai: cum înțelegea Flaubert să se desăvârșască în cele ce creia și mai ales cum înțelegea el acea desăvârșire.

È prea cunoscut faptul că Flaubert muncea enorm la scrierea romanelor sale. Și se știe deasemenea că a lăsat o operă relativ restrânsă; cinci romane și cinci volume de nuvele. Aceasta nu l'a împiedecat să rămână în istoria literelor franceze ca unul din întemeietorii școlii realiste și ca autor al câtorva din cele mai bune pagini de proză literară. Dar nu despre aceste gândim a scrie astăzi. Flaubert a muncit peste măsură de mult și a publicat numai zece volume. Fără îndoială că un fapt sau o concepție a determinat aceasta; a fost concepția lui despre artă.

Fiind bogat n'a trebuit să scrie nici odată pentru bani; mi zantrop, se retrăsese la Croisset unde rar îl vizitau prietenii; idealist până la absurd, s'a așternut cu hărnicie pe muncă întru atingerea aceluia ideal. Și anume Flaubert avea o noțiune foarte, foarte înaltă — am putea spune

sublimă — despre artă. Și arta însemna la el stilul. Puțin întrosează subiectul sau desfășurarea subiectului în romanul pe care-l scrii; aceasta depinde de imaginația ta — dacă ești romantic, — sau de inteligența ta — dacă te apropii de romancierii realiști și psihologi. Cece asigură valoarea absolut artistică a unui roman, e numai și numai stilul. Și „stilul” la Flaubert are o sferă ceva mai largă. El nu e numai învelișul exterior al operii de artă; e toată acea operă de artă, exceptând subiectul brut. Cu alte cuvinte, afară de premergătoarea și sumara operație rațională, toată munca care se desfășură întru realizarea definitivă, e stilul. Se înțelege prin aceasta, cumpănirea și gradarea acțiunii, înlănțuirea personajilor și mai ales găsirea formei literare corespunzătoare psihologiei specifice și atmosferei locale. Și această formă literară era piatra pe care o cioplea cu greu Flaubert. El tindea spre acea „artă a viitorului” (după părera sa) care are „cât mai puțină materie, cât mai multă expresie, apropiindu-se de cugetare, etc.”

Forma pe care o visa — am spus că era un idealist — era de bună seamă de neatins. Căci prin frăgezimea ei, prin suflul său eteric, nu se putea expune fără ridicol într'un roman realist; dar Flaubert — și acesta a

fost cercul în care și-a spulberat patruzeci de ani puterea creatoare — credea că o formă purificată la extrem, supraumană, poate exista și cu privire la exprimarea acelor patimi obscure, aproape animalice care colcăie în „Madame Bovary”.

II

Și pentru a se înțelege mai bine idealul lui Flaubert, traduc câteva pasagii din „Correspondence générale” vol. II, atunci când lucra de câțiva ani la romanul pomenit mai sus.

Se află la Croisset și seria d-nei Sand, precum și celor doi trei prieteni din Paris.

Lucra când era „inspirat” de la șapte dimineața la unu, dela trei după amiază la miezul nopții.

Alteori, întrerupea câteva ore pe zi pentru studiu limbei grecești sau engleze. Își ținea fără încetarea corespondenții la curent cu mersul romanului; își povestea chinurile, și deseori își lăsa să-i picure din mintea obosită de munca zilei, gânduri asupra artei și confesiuni sufletești. Seria astfel despre idealurile lui de a crea un roman oriental (a fost mai târziu „Salambo”) adaogând însă; „Dar cât e de scurtă viața! Eu nu voi scrie niciodată, cum voiesc și nici un sfert din cele ce visez. Teatru acca forță care se simte și te sufocă, va trebui să muri cu ea fără a o face să se reverse!” (op. cit. pag. 293). Apoi, obosit de săptămânile sterpe de lucru; „Ah! ce descurajare câteodată, ce stâncă a lui Sisif mai e și stilul, ș proza mai ales! aceasta nu e niciodată sfârșită!” (op. cit. 353). Și mai departe: „Cartea aceasta mă torturează întratâta” (și dacă ași găsi un cuvânt mai forte, l'ași întrebuinta) încât sunt câteodată bolnav trupește”...

„Ce blestemată idee am avut să iau un asemenea subiect. Ah! cum le-am cunoscut eu grozăviile artei!” (pag. 359). De

Cântec popular

*Frunză verde și-o lălea
Vino măndro 'n câmp colea
Lângă râul șoptitor
Să-ți spu tainicul meu dor,
Dorul ce mă mistuește
Sufletetul imi topește
Și trupul mi-l ofilește...
Foae verde de trifoi
Hai mândruțo la zăvoiu
Să ne cânte plopii 'n frunză
Focul inimii s'ascunză;
Iar ciobanul din măgură
Să ne cânte viers am gură,
Dorul să ni-l potolească
Inimioara s'amorțească.*

*Ș'apoi frunză de alun
Du-te dorule nebun
La căsuța mândrei mele
Pilită între vâlcele
Și să i spui că o aștept
Cu pară arzând în piept!...*

Gh. I. Breazu-Leurdeni

DE CE?

*De ce mă sbat în negre gânduri
Să nu mai dorm ca'n alte rânduri
Noaptea?!
Iar dacă stau privind la lună
De ce sunt trist și-mi pare buna
Moartea?!*

*De ce mă tot feresc de lume
Și nu pronunț de cât un nume
Plângând?
De ce-i port vecinic intruparea
Ce parcă-i simt îmbrățișarea
În gând?!*

*De ce? O! mamă, ești departe
O lume 'ntreagă ne desparte
De-acum,
Că n'am știut cum să trăesc
Pierdut eu astăzi rătăcesc
Pe drum!..*

I. St. Nichita, Botoșani

ce n'o părăsește, vă întrebați? de ce nu schimbă subiectul?

Pentru că Flaubert se contopi-se prea mult cu personagiile romanului său, legase prea multe nădejdi de îndeplinirea lui și mai ales ezită, camai târziu să nu aibă turburări din pricina părăsirii. De altfel, a și lăsat de multe ori lucrul, dar a revenit cu mai multă furie asupra- căci Flaubert era din acei artiști cari suferă peste măsură de mult cerând, neînbind pentru aceasta mai puțin arta.

Neputința mijloacelor de realizare îl înnebunea: plângea, răgea, se lovea, rupea foile. Iată o pildă: „E foarte târziu, sunt obosit. Am gâtlejul răgușit de a răzni toată seara, scriind — după obiceiul meu — exagerat. (pag 210).

În sfârșit o ultimă probă: „Am petrecut un început de săptămână chinuitor, dar de Joi merge mai bine: mai am încă șcase sau opt pagini pentru a ajunge launpunct, după care voi veni să te văd; (scri-soarea era adresată lui George Sand, muza și iubita lui Flau-

bert. (N. Tr.) gândesc că aceasta va fi în cinsprezece zile.

Mi-a trebuit cinci zile pentru a face o pagină, săptămâna trecută și am lăsat pentru aceasta și limba greacă, engleză.

Ceace mă chinuie în cartea mea e elementul amuzant, care lipsește cu desăvârșire”. (pag. 69).

Înțelege prin elementul amuzant” ceace face atractivă o carte și cințește atenția cititorului. Și aci Flaubert nu prea s'a înșefat căci penmulți „Madame Bovary” îi plictisește.

III

De multe ori devenea optimist, lucra cu încredere, când — recitind — se descuraja și rupea totul. Altădată încercând să transcrie frazele muncite fiecare aparte, observa că ele sunt „frumoase ca niște perle, dar n'au firul care le înșiră pe un colier” și atunci se apuca din nou să găsească legăturile necesare.

Nu trebuie să se afle același cuvânt în două fraze consecutive, decât a accentua asupra unei idei sau descrieri. Nu tre-

buia să aibă ritmul versificat, nici accente desperecheate, nici sunete prea moi sau prea tari. Deaceia, citite cu glas tare, frazele trebuiau să alcătuiască o muzică plăcută, nici prea dulce, ci întocmai celor ce se povestesc întrânsese.

Pentru toată această muncă i-a trebuit lui Flaubert 7 ani, în loc de doi, cum credea el, ca să sfârșească „M-me Bovary”. Succesul a fost desăvârșit; toți îl admirau, numai autorul era nemulțumit. Căci pentru el, stilul acela minunat nu se îndeplinește încă.

Și e în lupta aceasta a lui Flaubert, toată tragedia ce se poartă în sufletul unui artist genial. Între sublimul idealului și neputința brutală a realizării.

Silviu Nicoară

Când vântul...

*Când vântul amintirilor,
Suflând peste trecutu-mi viu,
Ridică praful argintiu
Sub care-așa de timpuriu,
Comoara 'nchipuirilor*

*Se 'nvăluie, uitată...
... Atunci... încet... privirilor
Și zâmbetului tău zglobiu,
Eu mă incred... fără să știu,
Trezindu-mă, într'un târziu,
Că m'am robit simțirilor
Mai mult ca niciodată!*

*Dar, totuși, când pornirilor
Va fi, avântul, să-l rețin;
Călăul lor, când am să fiu;
Va trebui să le previu,
Copilul nălucirilor,
Că-i dragostea mea, toată...*

*Zadarnic, amintirilor,
Suflați peste trecutu-mi viu!
Lăsați-i praful argintiu,
Căci mi-a fost dat,—de timpuriu—
Comoara fericirilor,
Să-mi fie fermecată!*

Grigore Constantinescu

Prima expoziție filatelică în România

Importanța colecțiilor expuse. — Cele mai scumpe mărci din Europa. Asociațiile de filatelie.

Zilele trecute s'a organizat la București prima expoziție filatelică, care trebuie să o recunoaștem, — a avut un evident succes. Acest succes a fost, însă, datorit mai mult curiozității pe care au atârșat-o ziarele.

Intr'adevăr, în scurtele dări de seamă apărute în toate cotidienele Capitalei, s'a arătat că se găsesc expuse colecțiuni de mărci poștale în valoare de zeci de milioane lei. Și numeroase persoane s'au grăbit să viziteze expoziția din saloanele Liedertafel. Dovadă fac încasările, cari au atins zilnic sume frumoase.

Expoziția orânduită cu foarte mult gust de comitetul filatelic în frunte cu d-nii generali Râmniceanu și Ressel, a plăcut și, desigur, nu puțini vor fi aceia cari se vor înscri în scurtă vreme, în marea falangă a filateliștilor.

O bursă de mărci poștale

Filatelia este aproape necunoscută la noi în țară, pentru marele public și ar fi fost chiar cu desăvârșire ignorată dacă mărcile de încoronare emise acum doi ani nu ar fi atras atențiunea multora și nu ar fi provocat numeroase notițe în presă. Publicul Capitalei își amintește, desigur, de adevărata bursă de mărci poștale care se instalase pe scările palatului Poștei și pe străzile din vecinătatea lui.

Lumea curioasă, antrenată de încercările de speculă făcute, a plătit pe câte o serie sute și chiar mii de lei. Sunt și azi foarte mulți cari deși au văzut scăderea bruscă a prețurilor acestor mărci, le păstrează cu convingerea intimă că fac o operațiune fericită.

Mumărul celor păcăliți a fost foarte mare.

Colecțiuni regale

Pe cât de ignorată este filatelia în România, — mai ales în vechiul regat, — pe atât de răspândită e însă, în streinătate, unde numărul acelor prinsi în mrejele ei se cifrează la milioane.

Filatelia numără în sânul ei și Suverani: Regele George al Angliei este posesorul unei colecții din cele mai bogate, Regele Italiei, Regele Albert al Belgiei și principele moștenitor al Angliei sunt și ei fervenți filateliști.

La noi Regele Carol avea o minunată colecție. Și M. S. Regele Ferdinand are o interesantă colecțiune. Deasemenea A. S. R. Principele Moștenitor Carol se ocupă în deaproape de filatelie.

Prețuri fantastice pentru o marcă poștală

Cum am arătat mai sus, însă, în

streinătate mișcarea filatelică e foarte puternică. S'au scris și se scriu multe volume de specialitate și se editează mii de cataloage.

Expoziții, vizitate de un public numeros, congrese, o armată de experți, — sunt dovada evidentă a interesului pe care filatela l'a suscitată.

S'au plătit, la ultimile licitații ținute în Capitala F. antei până la 4—5 milioane de lei pe câte o marcă numai, — prețuri neobținute de cât de tablouri semnate de pictori celebri.

Comerțul de filatelie în România

În România mișcarea filatelică datează de peste 30 de ani, fără, însă, să fi suscitată atențiunea mulțimei. Prima societate filatelică s'a organizat în Februarie 1891 și din ea făceau parte: Alexandru Cantacuzino, Oțeleșeanu, D. Butculescu, general Gorjan și colonel Torand.

S'a ținut o expoziție cu caracter restrâns în casele lui D. Butculescu. Câtăva vreme a apărut și un ziar al societății: „Filatelia Română”, iar mai târziu o altă foaie „Timbroful”.

După alipirea Ardealului și Bucovinei mișcarea filatelică a luat la noi o mai mare extensiune prin faptul că în aceste două regiuni filatelia are numeroși aderenți. Sub impulsivitatea acestora s'a organizat anul trecut, un congres și o expoziție la Temișara

Primele mărci Românești.

Azi se găsesc în Capitală două asociații filatelice, din cari cea mai însemnată este Intim Club, prezidată de d. general Râmniceanu.

Asemenea asociații se găsesc în număr foarte mare în Ardeal, Banat și Bucovina, precum și în câteva centre din vechiul regat.

Azi numărul filateliștilor la noi este în creștere mare, — ni s'a afirmat de persoanele competente.

Mărcile românești figurează la loc de cinste în cataloagele streine.

Primele mărci, așa numitele cât de bou, formând emisiunea de la 1858, sunt azi cele mai scumpe mărci din Europa. Unele din ele, cum sunt acelea de 81 și 27 de parale au atins prețuri variind între 3—500 mii lei bucata. Deasemenea și mărcile apărute în timpul domniei lui Alexandru Cuza ca și primele emisiuni dela începutul domniei Regelui Carol reprezintă sumdestul de frumoase.

Avem convingerea că se vor găsi și acum persoane cari cercetând corpondenta veche să aibă norocul să găsească mărci poștale de mare valoare.

Poetul adolescenței: Ionel Teodoreanu

... „la răspântia de unde se desparte copilăria de tinerețe“; de-acolo își culege d. Ionel Teodoreanu țesătura povestirilor sale. Amintiri însoțite, iacrimi, melancolie; rătăcite și ciudate turburări în sufletul unui adolescent. Iar frazele scuturate de prozaism, le dă înfățișare de poem.

Nu sunt singurul care socotesc „**Uita copilăriei**“ (editura „Cultura Națională“, 1923) cea mai bună carte publicată după „**Pădurea spânzuraților**“.

Ne răscolește cartea aceasta întreaga noastră ființă, căci întrânsa se îndeplinesc crize sufletesti prin care am trecut cu toții și de care toți ne simțim legați.

Cine, de pildă, n'a zămbit în „**Bunicii**“ — amintindu-și de cele dintâi versuri scrise cu încredere copilărească, — cine n'a lăcrămat în „**Uita copilăriei**“ — ducându-se cu gândul îndărăt, la vre-o uicioară pustie, la morții dragi sau la vreun zărzăr uscat, bucuria și viața copilăriei noastre? Sau, care cetitor n'a rămas pe gânduri cu „**Vacanța cea mare**“ — dragoste aprinsă și neîmpărțășită, urmată de searbădul internat, cu „**Directorul sever și cu „pletelile” retezate**“; și cine n'a tăcut îndelung, văzând la întâii fiori ai unei patimi necunoscute încă în sufletul feciorelnic, întorcând pagina albă după „**Cel din urmă basm**“?

* * *

Și atmosfera aceasta învăluie subiecte simple; mai mult **pretexte** de a culege câteva raze din potopul de soare al adolescenței. O anumită adolescență însă; smeul și scaldatul pe furis al lui Creangă, au trecut. Nu mai e hârjoana, nu mai e veselia de altădată; acum băiatul citește și visează mult, neștiind ce vrea, neștiind ce-i lipsește și neînțelegând de ce e trist. Cred că nu mă'nșel spunând că nimeni dintre scriitorii noștri nu au zugrăvit perioada aceasta; nici Dinu („**Vacanța cea mare**“) nici Ștefănel („**Cel din urmă basm**“) nu au mai mult de cincisprezece ani. Și în nouătatea lumii pe care o zugrăvește, își află d. Ionel Teodoreanu personalitatea.

* * *

Incepând dela „**Bunicii**“ — un simbol, poate, al copilăriei în ce are aceasta mai reprezentativ; încrederea în sine și nesocotinta realității — și până la „**cel din urmă basm**“, cartea a rămas aceiași. Aceleași poeme presărate în jurul unei povestiri, același „erou“, de cincisprezece ani căutându-se pe sine, rătăcind pe cărări cari-l uimesc și cu sufletul înăbușit de simțiminte necunoscute.

Ne oprim la nuvela ce încheie volumul; e și cea mai bună, și cea mai încheagată.

O primăvăratecă vacanțe de Paști la moșia Meledeni; doamna Zoe Balș, două fetițe drăgălașe și frățiorul lor Ștefănel, licean cu părul lung și patlma cititului. Totdeodată o ducă înaltă, frumoasă și liberă de orice „romantism“, Sonia. (Eroină puțin banală în literatura noastră, unde fetele suferă de obicei de lirism excesiv). E convalescentă; iarna fusese chinată de un tifos îndărătnec, și acum sorbea la Meledeni întreaga reînsoțire a firii.

Ștefănel se simți la început stânjenit; nu mai citea, se culca târziu, se scula la amiază; „și pierdea vacanța“. Și nu înțelegea ce are; zvoni necunoscute și firave îl turburau, dar nu le ghicea pricina. În privința Soniei „simțea bine că îl plictisea“.

La fereastra odaiei lui se află un zarzăr înflorit și sub zarzăr o bancă; prietenii lui, tovarășii lui de altădată, de care simțea bine că se depărtase, lăsându-i în urmă. Dar odaia lui era acum a Soniei; iarăși un motiv de „plictiseală“. Turburarea însă îl năpădi repede; era necăjit pe sine, necăjit pe surori. Și iată că începe să-și iubească din ce în ce mai pătimăș zarzărul și banca; copilăria lui, credea Ștefănel. Și venea atunci noaptea și se întindea pe bancă, sărutând ramurile înflorite și mângâind trunchiul zarzărului. Dar iată că odată; „...Din funduri căscate — rupând cu dinții zăbala unui trăsnet — un vânt porni în goana mare, prăvălindu-se bubuitor pe o zare spartă.

„Și vânturile toate se deslănțuiră; când palide, când negre, când vinete, când sure...

„Miresme crude alergau târîte de vânturi.

„Se apropia.

„Și deodată — cu sângerii și svăcnitoare vine de trăsnete — năpraznica inimă neagră bătu, bătu, bătu...

„Ploaia!

— „Ștefănel! Ștefănel! Sai repede pe geam!

„Tresări.

— „Ștefănel, de grabă!

„Boabe reci îi ciuruiau tâmplele.

„Petale albe se 'nvolburau în pâlpăirea fulgerilor ca fulgii deasupra unui măcel de lebede.

„O răsucire, un salt, — și sfărîmând în picioare spaima florilor, intră în zarzăr.

„O creangă îl sgârjie; o frânse.

„Din sborul florilor, o smâncitură îl aruncă pe marginea ferestrii. Cuprinzându-l de mâini, Sonia îl trase înăuntru. Abia mai avu răgaz să deschidă geamul pe pumnii ploii.

— „Duducută-duducută!

— „Sst, Ștefănel! șopti Sonia, punându-i mâna pe gură.

Desamăgire

*Te-asemui cu-o gingașă fecioară,
Cu chipul blând, cu glasul argintiu;
O stea ce-arată calea prin pustiu
Acelora ce noaptea-i impresoară.*

*Aș fi voit în ceasuri numeroase
În taină șoptind să te ador
Și'n pâlăiri de suflet eu să mor,
Vizând apusele-mi clipe luminoase*

*Dar demonul ca noaptea la privire,
Rânjind hidoz ca ori-ce nălucire
În prag semeț trăznind mi-a apărui*

*Iar pe-o tîpsie roșe de jăratec
Îmi arată dansând ca un lunatic
Tot timpul ce cu tine l'am pierdut.*

Casaballo

— „Scoală, ducută! Dă-mi drumul să 'nchid geamul.

— „L'am închis Pașito. Te poți duce liniștită. Ștefănel făcu doi pași și, ametit se așază pe covor, la marginea divanului.

— „Ștefănel, nu ți-e bine?

— „...“

„Sonia ingenunchie cu fața spro ei, punându-i mâinile pe umeri.

— „La lumina fulgerelor, petalele-i scelipeau în păr, pe haină, ca o lunară zale sfâșiată.

— „Uită-te la mine, Ștefănel: ce ai?

— „...“

„I se învălmășeau în minte vârtejuri repezi, frânte; zarzărul, Sonia, visul, furtuna, levăntică...

Cuprinzându-i capul de sub bărbie, Sonia îl înalță spre ea. Doi ochi mari, mari, — și genele iute se plecară.

Strângându-i de-odată tâmplele cu pumnii, Ștefănel începu să tremure de hohote înăbușite.

— Hai, Ștefănel! Lasă Ștefănel!

„Lacrimi rotunde îi instrugurau obraji, se strângeau spre bărbie de unde picau grele.

— Ești băiat mare, Ștefănel!... Te-a uitat, n'a venit!

Nu-i nimica. Asta trece.

Mănele Soniei îi învăluiau fruntea, tâmplele..

Mănele Soniei îl dojeneau, îl mângăiau...

Și el plângea — plângea ca să-l alinate încă, un chip numai gropițe de zămbet și soare“ (pag. 122—124).

Și a doua zi — după ce adormise pe genunchii Soniei și sărise pe geam când ea se duse să-i deschidă ușa — Ștefănel înțelese că iubește. Și o bucurie ciudată i se risipi în suflet, — și un gol îi lăsă zarzărul și banca. Nu pe ele le 'ndrăgise. Și Ștefănel venea noaptea și plângea pe trunchiul zarzărului..

La restaurant

Om Ingenios

— Fetiço, ți-ai greșit cariera, trebuia să te faci cântăreacă...
 — ???
 — „Fiindcă ai note foarte ridicate...”

— Am scăpat de viața grea!
 — Cum?
 — Imi fabric singur banii.

Sonia era mișcată; nu știa însă ce să facă și nu putea face nimic. Stefan era un copil. Nu pricepea nimic din viață, din realitate. Plecă atunci neprețuit de repede și Ștefănel nu află de cât seara, când se întoarse călare de pe moșie. Și băiatul rămase pe banca de sub zarzăr și plânse sfârșitul celui din urmă basm...

Novela aceasta încheie într'însa toată poezia și toată psihologia copilăriei ce se sfârșește. E analiză subtilă, o disecare sufletească care nu se ivește stângace în mijlocul povestirii, ci se contopește cu dânsa, face parte dintr'însa. Nici odată nu se vor întâlni pasajii în care autorul să încerce explicarea psihologică a eroului; nici odată nu se ghicește un spectator încruntat îndărătul evenimentelor.

Povestirea picură așa cum se desprind imaginile în mîntea scriitorului. Sunt, bine înțeles, multe lucruri uitate; noi nu știm, de pildă, ce figură are Ștefănel, ce figură Sonia, sau cine a fost Sonia și cine e tatăl lui Ștefănel (dacă are). Dar toate acestea sunt elemente exterioare iar novela e numai o risipită și discretă analiză.

Într'o atmosferă în care natura priade viață amestecându-și simțirile

cu cele ale lui Ștefănel, în care lumina adumbrită a semi-conștiinții călăuzește orb eroul, se desfășură stilul acela minunat al d-lui I. Teodoreanu. Se disprețuiesc epitetele banale, adjectivele șterse, comparațiile tocite de uzul verbului și al prozei de toate zilele; se caută peste tot nouțateea proaspătă, apropieri neașteptate, fraze inedite, cuvinte cu aromă rară.

Și în privința aceasta — numai în privința stilului — d. Ionel Teodoreanu e un scriitor simbolist și cartea lui o carte de poeme în proză. Căci ce e altceva simbolismul de cât năzuința la înprospătarea formelor literare și reabilitarea atmosferei aceleia de „între vis și viață” în care realitatea se destramă și sub-conștiințul își găsește loc?

Dar pe d. Ionel Teodoreanu — s'a văzut aceasta — nu-l preocupă personajii anormale nici situații exotice și extraordinare, cum obicinuesc cea mai mare parte dintre simbolisti. D-sa

își ciugulește schițele din viața noastră reprezentativ-românească; uliță de târg, moșie, slugi credincioase, livadă înflorită, hulubi albi. D. Ionel Teodoreanu e legat de tradiție. Și tocmai aceasta alcătuiește frumusețea nepusă a cărții și emoția ce o risipește în sufletele noastre, faptul că „Ulița copilăriei” e un amestec fermecător între simbolism și tradiționalism.

M. ELIADE

Citiți „Veselia”

NOUILE PREMII FILATELICE
 ALE
 UNIVERSULUI LITERAR
 Pe luna Noembrie 1924
 CUPON No. 1.

Vizitați Cinema „VLAICU”

RULEAZA:

Filmele cele mai frumoase și instructive